

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, професора Сербина Руслана Андрійовича на дисертаційне дослідження Грудовенко Олени Сергіївни на тему «Правові засади запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією у Збройних Силах України», подане до захисту у спеціалізовану вчену раду Національної академії внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Україна є членом багатьох міжнародних організацій та зобов'язана дотримуватися міжнародних стандартів в сфері боротьби з корупцією. Оскільки корупційні дії в Збройних Силах України можуть підривати довіру інших країн, союзників та громадськості, збереження чесності, етики та високих стандартів у силових структурах є важливим для підтримання міжнародного співробітництва, військової підтримки та довіри до країни загалом.

Запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією у Збройних Силах, є важливим кроком у виконанні міжнародних зобов'язань та забезпеченні дотримання високих стандартів управління та етики. Відповідно, проблеми запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією у Збройних Силах України, обґрунтовуються потребою в ефективному управлінні, збереженні безпеки та довіри, постійній боротьбі з корупцією, а також виконанні міжнародних зобов'язань. Запобігання цим проблемам є важливим для зміцнення військових структур та підвищення ефективності Збройних Сил України. І саме нагальна потреба в такому науково-теоретичному дослідженні свідчить про підвищену актуальність, науково-теоретичну і практичну цінність обраної О. Грудовенко тематики дисертаційного дослідження.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача. При вивченні дисертаційної роботи та наукових публікацій автора з'ясовано, що дослідження є структурованим, логічним, послідовним і відповідає заявленій меті та поставленим завданням, відображеним у роботі.

Авторкою, здійснено аналіз достатньої кількості доробок вітчизняних і зарубіжних вчених та науковців, а також положень як національного, так і міжнародного законодавства з цілого спектру питань, які стосуються запобігання корупції у Збройних Силах України, що свідчить про теоретичну та практичну значущість тематики дисертаційної роботи.

Також слід відмітити, що всі розділи дисертаційної роботи побудовані за принципом пропорційності, взаємовиключення та не пересічності, характеризуються єдністю змісту, в результаті чого авторці вдалося виконати поставлені завдання та надати обґрунтовані висновки, пропозиції та рекомендації з удосконалення правових засад запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією у Збройних Силах України.

Основні положення та результати дисертації висвітлено в семи наукових статтях, що опубліковано у наукових фахових виданнях України, а також в трьох тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Здійснення аналізу дисертаційного дослідження та наукових публікацій дає підстави стверджувати про факт обґрунтованості результатів дисертаційного дослідження в галузі адміністративного права, їх цінності для теоретичного і практичного застосування в межах виконаних дисертантом завдань, а також про те, що дослідження О. Грудовенко здійснено на високому науковому рівні, а наукові публікації висвітлюють положення всіх розділів дисертаційної роботи.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. За своїм характером дисертаційне дослідження є першим комплексним дослідженням, у якому розкрито правові засади запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією у Збройних Силах України, в результаті чого сформовано низку нових наукових та практичних висновків, положень та пропозицій щодо мінімізації корупційних ризиків у службовій діяльності Збройних Сил України.. Унаслідок проведеного дослідження обґрунтовано низку концептуальних теоретичних і

практичних положень, наукових висновків, узагальнень та пропозицій, що відповідають змістовним ознакам наукової новизни.

Зокрема, вперше визначено сутність запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією у Збройних Силах України як превентивної адміністративної діяльності, що на основі нормативно-правових актів, міжнародних стандартів та внутрішньо-службових нормативів трансформується у адміністративно-правові форми запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією у Збройних Силах України, залежно від різновиду об'єкту адміністративного правопорушення. Вдало розкрито та систематизовано умови, які потенційно становлять об'єкт адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією у Збройних Силах України як об'єктивні чи суб'єктивні каталізатори, які стимулюють службовця до вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, в результаті чого створюється сприятливе середовище для корупційних проявів у сфері оборони. Також, удосконалено практичне розуміння запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у Збройних Силах України як системного адміністративно-правового інструментарію запобігання конфлікту інтересів та відновлення порушених внутрішніх правовідносин у Збройних Силах України, що у відповідних адміністративно-правових формах реалізується в службовій діяльності Збройних Сил України з подальшим формуванням та застосуванням правових стандартів щодо мінімізації корупційних ризиків в службовій діяльності Збройних Сил України. Отримали подальшого розвитку практичні положення ролі міжнародної співпраці на регіональному рівні щодо формування ідейних стандартів запобігання та протидії корупції таких міжнародних організацій як Рада Європи та НАТО, що дозволяють нормативно закріпити засади запобігання корупції та практично реалізувати конкретні заходи протидії шляхом використання комплексу міжнародних заходів, внутрішньо-організаційних інструментів та засад конкретної антикорупційної політики держави сукупно в спільну, новітню та спеціалізовану антикорупційну програму в діяльності Збройних Сил України.

В роботі містяться й інші положення, висновки та рекомендації як теоретичного характеру так і, пов'язанні з ними рекомендації щодо практичного застосування, що свідчить про цілісність, завершеність та значущість новизни отриманих результатів.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Авторкою проаналізовано та використано у дисертаційному дослідженні вагомі, ґрунтовні дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених науковців у сфері адміністративного права.

Емпіричну базу дисертації становлять узагальнення практики службової діяльності Збройних Сил України, офіційні звіти Міністерства оборони України та Міністерства внутрішніх справ України, дані з Єдиного державного реєстру судових рішень, статистичні відомості Державної служби статистики України, відомості громадських організацій у сфері запобігання корупції.

Авторкою досягнуто поставленої мети дисертаційного дослідження, яка полягає в тому, щоб на основі системного аналізу нормативно-правових актів, міжнародних стандартів та внутрішньо-службових інструментів, практики діяльності Збройних Сил України, теорії адміністративного права та науково-теоретичних позицій, сформулювати, розкрити та вдосконалити правові засади запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією у Збройних Силах України.

Тож, все вище зазначене свідчить не лише про логічність та послідовність авторки у дослідженні, а й про достатній рівень обґрунтованості положень, висновків та рекомендацій, зроблених авторкою.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Про високий рівень виконання поставленого завдання та оволодіння здобувачкою методології наукового дослідження свідчить використання, обраних з урахуванням мети та завдань, об'єкта та предмета дослідження, сукупністю загально-філософських, загальнонаукових та спеціальних методів дослідження (діалектичний,

системно-структурний, опису та групуванню, формально-юридичний, аналізу та синтезу, правотворчості, соціологічному).

Завдяки такій широкій методологічній базі, поставленні автором, задля досягнення мети дисертаційного дослідження, завдання виконанні на високому методологічному рівні, що слугує підтвердженням оволодіння здобувачкою методологією наукової діяльності.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Сформульовані дисертанткою в своїй роботі висновки й пропозиції вже впроваджено та використовуються у практичній діяльності, освітньому процесі та науково-дослідній діяльності, про що свідчать Акти впровадження, які є додатками до дисертаційної роботи.

Відносно науково-дослідної роботи, то положення та висновки застосовуються у формуванні науково-теоретичних питань запобігання адміністративним правопорушенням, які пов'язані з корупцією в Збройних Силах України

В освітньому процесі результати дослідження використовуюються під час підготовки та проведення лекцій, семінарських і практичних занять зі здобувачами вищої освіти з навчальних дисциплін: «Адміністративна діяльність», «Адміністративне право», «Актуальні проблеми адміністративного права і процесу».

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертаційне дослідження О. Грудовенко має чітку структуру, визначену вимогами, що викладені в положеннях МОН та, зокрема, у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року, № 44.

Дисертаційна робота складається з анотації, списку опублікованих праць за темою дисертації, змісту, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних

джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 226 сторінок. Робота містить список використаних джерел із 190 найменувань на 22 сторінках.

В **анотації** викладено в стислій формі основні тези, категорії та поняття, запропоновані авторкою, напрямки удосконалення та підвищення ефективності системі запобігання адміністративним правопорушенням, які пов'язані з корупцією в Збройних Силах України, що містяться в дисертаційному дослідженні. Анотація викладена українською та англійською мовою.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження та її актуальність. Визначено мету, об'єкт, предмет дисертаційного дослідження та поставлено наукові завдання. Зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Охарактеризовано методи дослідження з зазначення підрозділів, в яких автор їх використовував. Окреслено наукову новизну отриманих результатів, що зумовлена характером обраної теми та підходом до її дослідження, практичне значення отриманих результатів та викладено дані щодо проходження основними теоретичними положеннями та практичними результатами апробації.

У **першому розділі** дисертаційної роботи «Теоретико-правові засади запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією у Збройних Силах України» сформовано поняття та сутність запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією у Збройних Силах України, розкрито адміністративно-правовий статус органів і підрозділів Збройних Сил України, які є суб'єктами запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією, визначено причини, умови та види службової діяльності, які потенційно становлять об'єкт адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією у Збройних Силах України, проаналізовано нормативно-правові акти, що регламентують питання запобігання адміністративним правопорушенням, які пов'язані з корупцією в Збройних Силах України.

У **другому розділі** роботи «Адміністративно-правові форми запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією у Збройних

Силах України» здобувачкою комплексно визначено корупційні ризики в службовій діяльності Збройних Силах України, пов'язані із порушенням вимог фінансового контролю, розкрито Запобігання врегулювання конфлікту інтересів та порушенню встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків у Збройних Силах України.

У **третьому розділі** «Шляхи мінімізації корупційних ризиків в службовій діяльності Збройних Сил України» проаналізовано міжнародні стандарти запобігання корупції в діяльності Збройних Сил України та сформовано шляхи удосконалення адміністративного законодавства в частині удосконалення механізмів запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаних з корупцією в Збройних Силах України.

В підсумку кожного розділу та всієї дисертаційної роботи, дисертанткою наведено висновки, які відповідають змісту проведеного наукового пошуку кожного розділу та дослідження загалом, які свідчать про пропорційне виконання поставлених наукових завдань та як результат - досягнення авторкою поставленої мети дослідження.

При цьому сформульовані висновки та пропозиції є достатньо аргументовані та оригінальні, відповідають вимогам сьогодення та можуть бути застосовані на практиці.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці. Результати дисертаційного дослідження Грудовенко Олени Сергіївни на тему «Правові засади запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією у Збройних Силах України» є достатньо обґрунтованими і виваженими, а тому можуть використовуватись у нормотворчій діяльності, в подальших наукових пошуках, освітньому процесі у вищих навчальних закладах, а також при підготовці наукових публікацій та монографічних досліджень у сфері діяльності ЗСУ.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Позитивно оцінюючи отриманні О. Грудовенко результати

здійсненого нею дослідження, підкреслюючи їх наукову та практичну цінність, необхідно звернути увагу на деякі дискусійні питання.

По-перше, не зовсім логічним є формування структури першого розділу дисертації, оскільки в теоретичні засади здобувачка включила занадто багато складових, які фактично перенаповнюють розділ.

По-друге, авторка, на наш погляд, не достатньо уваги приділяє розкриттю системі контролю та нагляду в системі механізму запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією в Збройних Силах України, що включає, наприклад, регулярні аудити, зовнішні та внутрішні перевірки, систему звітності, механізми розслідування, а також незалежність інституцій, відповідальних за контроль.

По-третє, серед напрямків удосконалення авторка пропонує доповнити статтю 172-5 Кодексу України про адміністративні правопорушення приміткою про поняття подарунку. Однак, це поняття визначене у спеціалізованому Законі України «Про запобігання корупції», що відповідно є дублюванням правових категорій.

Зазначені зауваження та рекомендації носять дискусійний характер і не знижують загалом високого теоретико-методологічного рівня та практичної значущості представленого до захисту дисертаційного дослідження.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час аналізу рецензованої дисертації та опублікованих праць О. Грудовенко фактів порушення академічної доброчесності (плагиату чи фальсифікації) не виявлено. Дисертація О. Грудовенко є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомое теоретичне і прикладне значення.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Грудовенко Олени Сергіївни на тему «Правові засади запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією у Збройних Силах України» є завершеною, самостійно виконаною кваліфікованою науковою працею, що має вагомое теоретичне і прикладне значення, яка відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження

ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року, № 44, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її авторка – Грудовенко Олена Сергіївна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

**Рецензент –
проректор
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**

Руслан СЕРБИН